

ANALYYSI

Kotitaloudet säästävät historiallisen vähän

Suomen talous | 13.06.2017

Suomalaisten kotitalouksien säästäminen on ollut huomattavan vähäistä historiallisen pitkään. Syksystä 2014 lähtien säästämisaste on ollut jopa negatiivinen. Taustalla vaikuttavat matala korkotaso sekä kuluttajien luottamus, joka on vahvistunut viime vuosina. Molemmat tekijät kannustavat kotitalouksia lisäämään kulutusta ja vähentämään säästämistä, mikä onkin näkynyt vahvana yksityisen kulutuksen kasvuna. Kotitalouksien jatkuvaan velkaantumiseen liittyy kuitenkin riskejä kansantalouden kannalta.

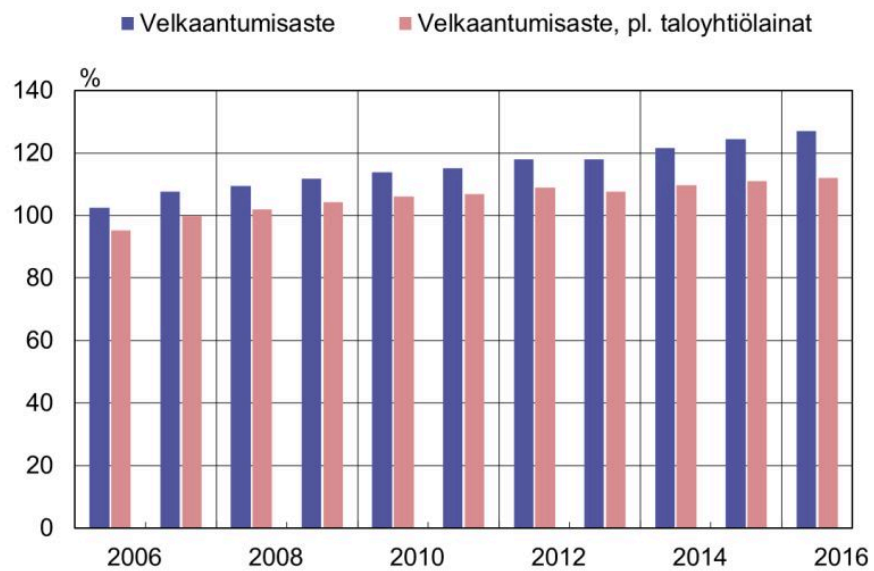
Kotitalouksien säästämisaste poikkeuksellisen alhainen

Suomalaisten kotitalouksien säästämisaste¹ on ollut negatiivinen syksystä 2014 lähtien. Säästämisaste alkoi laskea jo vuonna 2010 (kuvio 1). Jos kotitaloudet kuluttavat käytettävissä olevien tulojensa verran, säästämisaste on nolla. Negatiivinen säästämisaste tarkoittaa siten, että kotitaloudet kuluttavat enemmän kuin tulojensa verran eli joko realisoivat varallisuuttaan tai

ottavat velkaa rahoittaakseen kulutuksen. Kotitalouksien velkaantuminen onkin samaan aikaan jatkanut kasvuaan (kuvio 2).

Kuvio 1.

Kotitalouksien velkaantumisaste Suomessa 2006-2016

Lähde: Tilastokeskus.

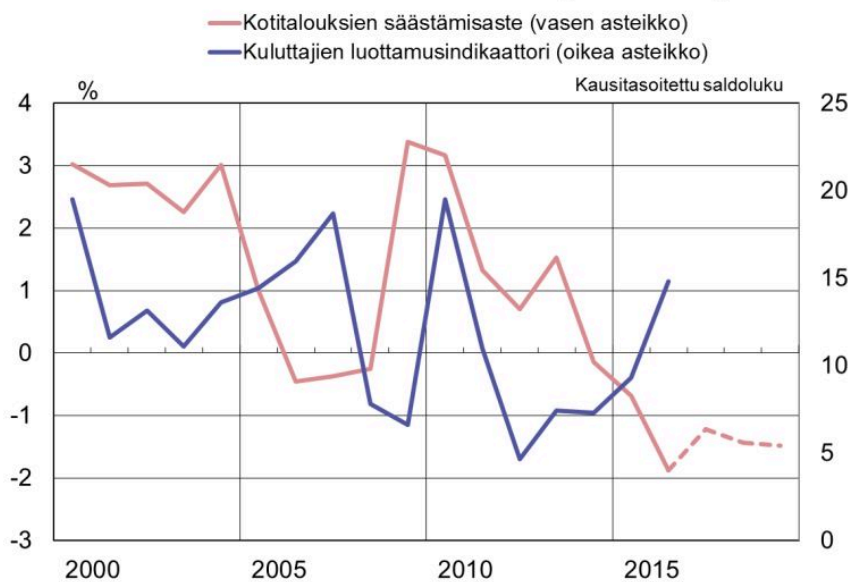
Eurojalous.fi

13.6.2017

34228@ET3_2017_Kehikko4_kuvio2

Kuvio 2.

Kotitalouksien säästämisaste ja kuluttajien luottamus

Lähteet: Suomen Pankki ja Tilastokeskus.

Eurojatalous.fi
13.6.2017
34228@ET3_2017_kehikko4_kuvio3

Se, että koko kotitaloussektorin säästämisaste on pysynyt näin pitkään negatiivisena, on historiallisesti poikkeuksellista. Vuonna 2016 säästämisaste oli $-1,9\%$. Nykyistä jaksoa ennen säästämisaste on ollut Suomessa viimeksi negatiivinen vuosina 2006–2008, jolloin se vaihteli $-0,25$ ja $-0,5$ prosentin välillä (kuvio 1). Suomen Pankin ennusteen perusteella ei ole odotettavissa, että säästämisaste muuttuisi positiiviseksi lähivuosina. Ilmiön taustalla ovat erityisesti korkotason mataluus sekä kotitalouksien vahva luottamus talouden kehitykseen.

Säästämistä vähentävät korkotason mataluus ja kuluttajien vahva luottamus

Kolmen kuukauden euriborkorko ja muut markkinakorot kääntyivät voimakkaaseen laskuun syksyllä 2008, kun finanssikriisi puhkesi ja Euroopan keskuspankki alkoi keventää rahapolitiikkaansa (kuvio 1). Alhaiset korot kannustavat kotitalouksia kuluttamaan ja ottamaan velkaa säästämisen sijaan. Yksityisen kulutuksen tukeminen onkin yksi elvyttävän rahapolitiikan keinoista.

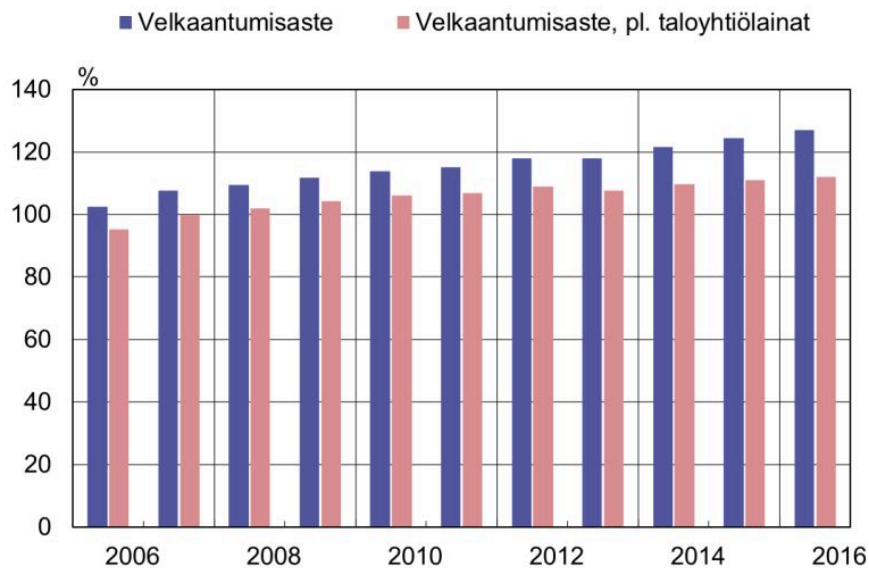
Suomessa yksityinen kulutus on kasvanut finanssikriisin jälkeisinä vuosina keskimäärin selvästi nopeammin kuin käytettävissä olevat tulot. Tulojen kasvua on hidastanut mm. maltillinen

palkkakehitys. Kotitalouksien velkaantuminen on lisääntynyt erityisesti uusien asuntolainojen ja taloyhtiölainojen kautta, mutta myös turvautuminen kulutusluottoihin on yleistynyt.

Toisaalta kotitalouksien luottamus talouden kehitykseen on kuluttajabarometrin luottamusindikaattorin perusteella alkanut vahvistua vuosina 2015 ja 2016 (kuvio 3), ja indikaattori on kohonnut ennätyslukemiin alkuvuoden 2017 aikana. Luottamusindikaattorin vahvistumista selittävät eniten kuluttajien optimistiset näkemykset koko Suomen talouden näkymistä, sillä kyselyyn vastanneiden kotitalouksien odotukset oman taloutensa tilanteesta ovat pysyneet melko vakaina. Kuluttajien luottamusindikaattorin ennätyksellinen vahvistuminen heijastelee siis todennäköisesti vuonna 2015 alkanutta talouden elpymistä ja erityisesti alkuvuonna 2017 taloudesta saatuja monia myönteisiä uutisia.

Kuvio 3.

Kotitalouksien velkaantumisaste Suomessa 2006-2016

Lähde: Tilastokeskus.
Eurojalous.fi
13.6.2017
34226@ET3_2017_Kehikko4_kuvio2

Kuluttajien luottamuksen ja säästämisen välinen yhteys ei ole yksiselitteinen.

Luottamusindikaattori korreloi kuitenkin talouden suhdannetilanteen kanssa. Vahva luottamus voi siten korreloida kotitalouksien riskinottohalukkuuden kanssa ja ilmetä velkaantumisena, kun taloudelliset näkymät ovat hyvät. Luottamusindikaattorin alhaisuus taas voi kertoa kotitalouksien halusta varautua pahan päivän varalle lisäämällä säästämistä ja lyhentämällä velkoja.

Korkotason alhaisuus ja kuluttajien vahva luottamus vaikuttavat siten molemmat yksityiseen

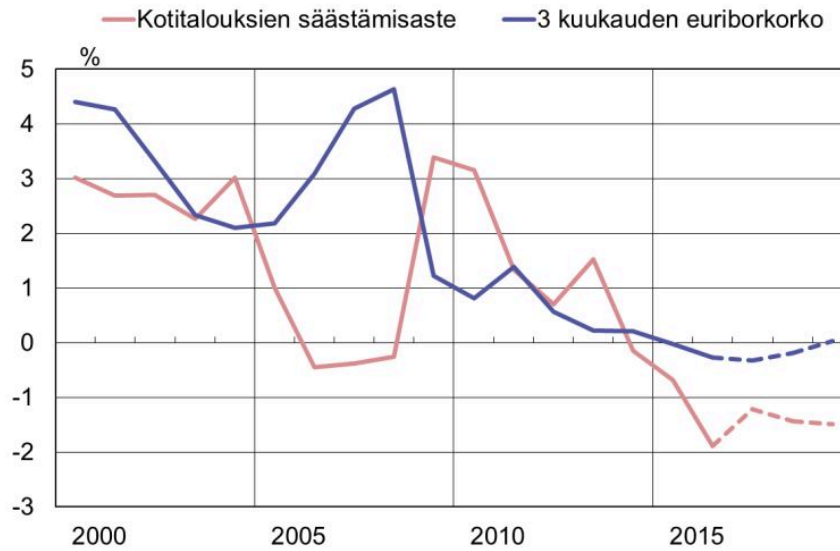
kulutukseen positiivisesti ja säästämisasteeseen negatiivisesti. Säästämisaste ei kuitenkaan voi pitkällä aikavälillä pysyä kestävästi negatiivisena. Sekä talouskasvun vahvistuminen että hidastuminen voivat ennen pitkää johtaa siihen, että säästämisaste muuttuu positiiviseksi mutta eri syistä.

Pitkään jatkuva kotitalouksien velkaantuminen luo riskejä

Mikäli talouden suhdanne pysyy suotuisana, negatiivinen säästämisaste ei välttämättä aiheuta välittömiä ongelmia kansantaloudelle. Nyt korkojen odotetaan pysyvän matalina vielä pitkään, ja vahvana jatkuva yksityinen kulutus tukee talouskasvua. Lisäksi vaikka suomalaisten kotitalouksien velkaantumisaste on ennätyskellisen korkealla, kansainvälisessä vertailussa suomalaiset kotitaloudet eivät ole velkaantuneimpien joukossa (kuvio 4). Myöskään esimerkiksi asuntomarkkinoilla ei ole toistaiseksi havaittavissa ylikuumenemista, sillä asuntojen hinnat suhteessa kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin ovat kehittyneet maltillisesti.²

Kuvio 4.

Kotitalouksien säästämisaste ja 3 kuukauden euriborkorko

Lähde: Suomen Pankki.
Eurojalous.fi
13.6.2017
34228@ET3_2017_kehikko4_kuvio1

Kun talouskasvu jatkuu, korot alkavat kuitenkin ennen pitkää nousta, jolloin kotitalouksien velanhoitomenot kasvavat ja taloudellinen liikkumavara pienenee. Tämä vaikeuttaa erityisesti velkaantuneimpien kotitalouksien asemaa. Korkotason nousu toisaalta myös kannustaa

vähentämään velanottoa ja säästämään, jolloin säästämisastekin alkaa kohota. Toisaalta vuoden 2016 lopussa kotitalouksien kokonaisvelasta noin 11 % oli taloyhtiölainaa, joka nostaa merkittävästi kotitalouksien velkaantumistasetta (kuvio 2). Suomen asuntokannasta suuri osa on rakennettu vuosina 1960–1980. Korjausrakentamisen tarve on tulevana vuosikymmeninä suuri talouden suhdanteista riippumatta, joten yhtiölainojen nostaminen ei jatkossa todennäköisesti vähene.

Kotitalouksien velkaantuminen on riski myös, jos talouskasvu hidastuu ja kotitalouksien käytettävissä olevat tulot pienenevät esimerkiksi lomautusten tai työpaikkojen menettämisen johdosta. Tällaisessa tilanteessa kotitaloudet voivat joutua supistamaan kulutustaan voimakkaastikin – erityisesti, jos niiden velkataakka on suuri suhteessa tuloihin. Säästämisaste voi tässä tilanteessa alkaa nousta, kun menoja supistetaan ja säästöjen osuus suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin kasvaa. Yksityisen kulutuksen supistuminen kuitenkin heikentäisi talouden tilannetta entisestään. Näin kotitaloussektorin laaja velkaantuminen voi pahimmillaan voimistaa talouden suhdannekäännettä ja johtaa taantumaa.

Erityisesti vakuudettomien kulutusluottojen määrä on lisääntynyt nopeasti alkuvuonna 2017. Merkittävä osuus kotitalouksien maksuhäiriömerkinnöistä johtuu yleensä hoitamattomista kulutusluotoista.³ Vakuudettoman kulutusluottokannan voimakas kasvu voi aiheuttaa merkittävän riskin sekä kotitalouksille itselleen että näitä luottoja myöntäneille rahoituslaitoksille, mikäli talouden suhdanteet muuttuvat ja kotitalouksien velanhoitokyky heikkenee, sillä hoitamattomista vakuudettomista luotoista koituu rahoitussektorille suurempia tappioita kuin vakuudellisista.

Pitkään jatkuva kotitalouksien velkaantuminen luo siis talouteen riskejä huolimatta siitä, jatkuuko talouskasvu suotuisana vai ei. Velkojen takaisinmaksu on hidasta, ja velkaantumistaseen taittaminen vie aikaa. Kotitalouksien velkaantumista on siksi syytä hillitä pitkällä aikajänteellä.⁴

Viitteet

1. Säästämisaste määritellään kotitaloussektorin säästön ja käytettävissä olevien nettotulojen suhteena. Säästö on käytettävissä olevien nettotulojen ja kulutusmenojen erotus ja voi olla positiivinen tai negatiivinen. ↑
2. Ks. Pitkissä ja suurissa asuntolainoissa riskinsä – Ruotsin huoli on myös meidän. Euro & talous 2/2017. ↑
3. Ks. Kokonaiskuva velkaantumisesta hämärtyy, kun kulutusluottojen tarjonta monipuolistuu. Euro & talous 2/2017. ↑
4. Tehokkaita kotitalouksien velkaantumista hillitseviä makrovakauseräpolitiikan keinoja on

tarkasteltu lähemmin artikkelissa Pohjoismaiset kytkökset ja velkaantuneet kotitaloudet rahoitusvakauden riskeinä. Euro & talous 2/2017. ↑

Asiasanat

kotitalouksien velkaantuminen, kuluttajien luottamus, säästämistä, velkaantumista